

2011-09-14

Landsbygdsavdelningen
E-post: nyttlandsbygdsprogram@jordbruksverket.se

Förslag till mål för nytt landsbygdsprogram

För att våra diskussioner ska bli konkreta utgår vi från förslag till mål som Jordbruksverket har arbetat fram under våren. Nedan redovisas målen samt en kort bakgrund eller förklaring till dessa. Det är viktigt att komma ihåg att målen är just förslag, att de kommer att utvecklas och förändras under arbetets gång och att målens slutliga utformning kommer att avgöras genom politiska beslut. Vi kan i detta skede t.ex. inte kvantifiera målen.

Alla målen för programmet kopplas till EU:s övergripande mål för jordbrukspolitiken från 2014:

- Hållbar livsmedelsproduktion
- Hållbar förvaltning av naturresurser
- Balanserad territoriell utveckling

Minskade utsläpp och vattenkvalitet

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att minska jordbrukets miljöpåverkan och till att bevara och främja kvaliteten i vatten och våtmarker genom att arbeta för minskad användning av bekämpningsmedel, minskad tillförsel av kadmium, minskad ammoniakavgång och för mer effektiv användning av näringsämnen. Mark och vatten bör brukas på ett hållbart sätt, så att naturliga flöden och vattennivåer i landskapet bevaras.

Jordbrukets utsläpp av näringsämnen som kväve och fosfor kan leda till övergödning av sjöar, hav och vattendrag, vilket i sin tur leder till algblomning och till minskad biologisk mångfald. Övergödning av haven är ett internationellt problem, och Sverige har ingått i flera internationella överenskommelser om att minska utsläppen.

Jordbruket påverkar också miljön genom användandet av bekämpningsmedel och genom förekomsten av kadmium i konstgödsel, samt genom ammoniakutsläpp.

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att uppnå målen i internationella direktiv som Water Framework Directive (Vattendirektivet) och Marine Strategy Framework Directive (Marina direktivet) samt till hållbar användning av växtnäring.

Vattendirektivet är en gemensam lagstiftning på EU-nivå för skydd av europeiska sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Syftet är att minska föroreningar, främja hållbar vattenanvändning, förbättra tillståndet för existerande akvatiska ekosystem samt reducera effekterna av översvämningar och torka.

Det *Marina direktivet* liknar Vattendirektivet men rör haven. Det innebär att EU:s medlemsländer måste komma överens om definitioner för vad god miljöstatus innebär och sedan ta fram åtgärder för att uppnå kriterierna. Till 2020 ska alla medlemsländerna ha uppnått god miljöstatus i de europeiska havsområdena.

Friluftsliv – landskap

Landsbygdsprogrammet ska bidra till kollektiva nyttigheter i skogs- och odlingslandskapen.

Detta innebär bland annat att möjligheterna för upplevelser, friluftsliv och att olika regioners unika förutsättningar stärks, samt att medborgarna ska kunna vistas i skogs- och odlingslandskapet. Friluftsentressen ska beaktas vid anläggning och restaurering av olika naturtyper. Nya företag och innovationer ska ta hänsyn till befintligt och möjlighet till framtida friluftsliv.

Kulturmiljö

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att landskapets kulturmiljöer förvaltas så att de kulturhistoriska sammanhangen är tydliga.

Detta innebär att jordbruksmarkens och skogens landskapselement, t.ex. natur- och kulturmiljöer, betesmarker och slåtterängar, stenmurar, alléer och gärdesgårdar, ska synas och vara i gott skick. Det gäller även byggnader, miljöer samt platser och landskap med kulturhistoriska värden, som till exempel fäbodrar och fjällmiljöer.

Biologisk mångfald

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald i skogs- och odlingslandskapet i hela landet.

Biologisk mångfald är beroende av skötsel och bevarande av betesmarker och ängar samt småbiotoper. Skogs- och odlingslandskapet kan också inkludera skyddsvärda träd, biologisk mångfald på slättbygden, brynmiljöer mellan jordbruks- och skogsmark. Bevarande av biologisk mångfald kan innebära skötsel och nyskapande av hotade och missgynnade naturtyper och arter i odlings- och skogslandskapet (inklusive våtmarker och vattendrag), främjande av våtmarker för ökad biologisk mångfald, nyckelbiotoper i skogen och biologisk mångfald i skogen.

Till målområdet biologisk mångfald hör också främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan skada den biologiska mångfalden, samt bevarandet av husdjursgenetiska och växtgenetiska resurser (traditionella raser och sorter).

Anpassning till klimatförändringar

Landsbygdsprogrammet ska öka medvetenheten om hur kommande klimatförändringar påverkar landsbygden och förbättra landsbygdens beredskap för detta.

Sverige har högt ställda mål för klimatarbetet. Samtidigt vet vi att klimatförändringar kommer att få både positiva och negativa konsekvenser för Sveriges landsbygd. Till detta målområde hör att öka förståelsen och beredskapen för dessa konsekvenser, samt att vidta åtgärder för att öka anpassningen.

Begränsad klimatpåverkan

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket.

Hit hör aktiviteter för att minska jordbrukets klimatpåverkan, genom minskade utsläpp av växthusgaser. Detta kan innebära att stallgödsel används till biogastillverkning, att tillgången till klimatcertifierade livsmedel och produkter ökar, att användningen av fossil energi minskar eller att kväveeffektiviteten ökar i djurhållning och växtodling.

Förnybar energi och energieffektivitet

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att energieffektiviteten i landsbygdsföretag förbättras samt att antalet energiproducenter på landsbygden ökar.

I detta målområde ingår att öka produktionen av förnybar energi i samhället t.ex. genom att fler lantbrukare producerar förnybar energi. Här finns också målsättningar för ökad energieffektivitet hos landsbygdsföretagen.

God konkurrenskraft

Landsbygdsprogrammet ska bidra till en hållbar ekonomisk utveckling och till att utveckla och diversifiera näringslivet på landsbygden. Detta ska bland annat ske genom att programmet bidrar till visionen om Skogsriket och Matlandet.

Till det här målområdet hör ökat förädlingsvärde och höjda löner hos landsbygdsföretagen. Här finns också med att fler flyttar till landsbygden, mer innovation, högre sysselsättning, nya jobb, fler företag, nya verksamheter, ökad export, ett mer diversifierat näringsliv och en större demografisk bredd.

I visionen om Matlandet finns bland annat ett ökat antal turistnätter på landsbygden, ökad kännedom om svenska maträtter, råvaror och produktion av råvaror, fler högklassiga restauranger, att det ska vara enklare att driva företag inom livsmedelssektorn, att fler ungdomar lockas till de gröna näringarna och en ökning av förädlingsgraden inom livsmedelsföretagen.

I visionen om Skogsriket finns bland annat att förädlingsgraden inom skogsnäringen ökar, en ökad utveckling av nya material och träbaserade produkter. Visionen är också att det ska finnas god tillgång på skogsråvara, hållbart brukande (som bland annat bidrar till ökad produktion) och diversifiering (t.ex.

produktion av biomassa), samt att ge underlag till upplevelser och aktiviteter, både för besökare och för dem som bor nära skogen.

Service och infrastruktur

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att utveckla lokala infrastruktur- eller servicelösningar som bevarar eller ökar tillgängligheten till service och infrastruktur på landsbygden.

Detta kan bland annat innebära tillgång eller tillgänglighet till service och infrastruktur såsom vägar, dagis, skola, affärer, arbetsförmedling, bredband etc. som leder till utvecklingskraft i hela landet.

Attraktiv landsbygd

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att berika invånarnas liv på landsbygden och stimulera till positiva utvecklingsprocesser

Det här målområdet handlar om förbättrad livskvalitet på landsbygden. En rad olika faktorer kan bidra till detta, som till exempel:

- Ekonomiska faktorer (infrastruktur, företagande, sysselsättning)
- Miljöfaktorer (landskap, natur, vatten)
- Humankapital (invånare, kunskap)
- Socialt kapital
- Kulturellt kapital (värderingar, historia, etc.)
- Institutionella och politiska faktorer (inflytande, regler, etc.).

Djurvälfärd

Landsbygdsprogrammet ska bidra till god djurhälsa och gott djurskydd och ska stimulera proaktivt arbete för att upptäcka hot mot djurvälståndet och sätta in förebyggande åtgärder. Programmet ska också bidra till att minska risken för smitta i besättningar och mellan djur och människa, öka medvetenheten om risken för smitta och om säker och restriktiv användning av läkemedel, framför allt antibiotika.

I detta mål ingår ambitioner för djurvälstånd, djurhälsa, smittskydd, krisberedskap och folkhälsa. Övriga positiva effekter som eftersträvas, förutom bättre djurvälstånd, är stärkt konkurrenskraft för näringen, samt högre attraktionskraft gentemot konsumenterna.

Till målområdet hör att minska risken för introduktion av smitta i djurbesättningar samt spridning ifrån smittade besättningar, och minska risken för smitta mellan djur och människa. En målsättning kan vara att minska antalet fall av smittsamma sjukdomar, som till exempel salmonella, EHEC, MRSA och campylobacter. Ett annat mål kan vara att öka djurägarnas och veterinärernas medvetande om betydelsen av säker och restriktiv användning av läkemedel, speciellt antibiotika, för att minska antibiotikaanvändningen.